

Stichting ter bevordering van de studie van de Surinaamse economie

Opgericht 16-12-1977, Stichtingenregister nr 41149657, Fiscaal nr 009960387, banknr NL60RABO0327014105

C.Jolstraat 50 ~ 2584 ET Den Haag ~ Tel +31 (0)70 3523832 ~ Fax 3549589

E-mail: mmc@bart.nl ~Homepage www.stuseco.org

Jaarverslag 2016

STUSECO

Negenendertigste jaarverslag, d.d. 20 december 2016

Macroeconomische ontwikkelingen in Suriname:

- Zie Appendix 1 voor analyse gepresenteerd op 8-1-2016 bij IGSR
- Zie Appendix 2 voor actualiteit

Activiteiten in 2016:

- Na enkele workshops bij SPS was er een seminar op 8 januari 2016 bij IGSR in Paramaribo over wisselkoers scenario's. (zie appendix 1).
- Daarna is gewerkt aan de Macroeconomic Impact Study Merian Goldmine die 18 april gereed kwam. Helaas heeft de opdrachtgever, Surgold (Newmont Suriname) besloten die vooralsnog niet te publiceren.
- Van december 2015 tot begin juli 2016 was er gemiddeld een keer per week een Skype sessie met economen van SPS waarin vele beleidsopties zijn doorgerekend. Ook is gewerkt aan de bouw van de Huishoud Module Suriname (HMS).
- Daarna werkte de Stuseco aan de bouw van het Macroabc model Suriname dat eind december 2016 als shareware op www.stuseco.org zal worden gezet. Macroabc is puur gebaseerd op data uit Internet en publicaties. Het is gemaakt door het Bhutan model te laden met data van Suriname. Dat Bhutan model is gebaseerd op MacroabcX, dat komt van Zambia, dat van Namibia, dat van Indonesia, van Kenya, van Curacao, en dat is weer gebaseerd op Mamiabc Suriname uit 1993. Dus na een zevental gedaanteverwisselingen zijn we terug bij het uitgangspunt.
- SPS, IGSR en Stuseco zijn een concept MoU overeengekomen. Daarin is afgesproken dat SPS het Suryamodel als haar eigendom mag beschouwen. En omdat het voorlopige data en beleidsvoornemens bevat, zal het vertrouwelijk blijven en zullen nieuwe versies niet meer op internet worden gezet. Daarentegen kan Stuseco haar Mamiabc model, nu

genaamd MacroabcSurinameDEc2016.xls, actualiseren met data uit Internet en publicaties en dat als shareware op www.stuseco.org zetten. Het Mamiabc model van Stuseco is de basis geweest voor het Suryamodel van SPS en VBMOD van CBvS en een twintigtal Macroabc modellen, waaronder het MacroabcSuriname Dec 2016.xls

- Voor 4 tot 14 januari 2017 staat er weer een bezoek van Marein en Conny aan Suriname gepland. (Het 46^e bezoek van Marein). Dan staan workshops bij SPS gepland en een technische training in het Macroabc model voor belangstellenden maandagochtend en dinsdagochtend 9 en 10 januari 2016 bij IGSR in Staatsoliegebouw, Universiteit Suriname.

Zie op www.stuseco.org onder Overzicht Stuseco een overzicht van doel en organisatie.

Financiën

De middelen van de Stuseco zijn afkomstig uit drie bronnen:

1. bestuursleden die gratis tijd ter beschikking stellen
2. donaties van bestuursleden en honoraria van door hen verrichtte consultancy (zoals de Merian Impact Study).
3. Kosten gesponsord door Micromacro Consultants

Met deze middelen heeft de Stuseco diverse trainingsbezoeken aan Suriname gefinancierd, en de productie van notities, (draai)boeken en artikelen. Voorts diverse trainingsbezoeken van Surinaamse economen aan de Stuseco in Nederland. De reis- en verblijfkosten van deze bezoeken aan Nederland zijn meestal betaald door de instantie waarvoor ze werken of een donor. Verder financierde de Stuseco in het verleden honoraria van Surinaamse economen die bijdragen leverden aan door de Stuseco uitgegeven boeken.

De financiële uitgaven waren de laatste jaren tot 2014 nagenoeg nihil. De belangrijkste activiteiten betreffende post graduate training van Surinaamse economen door de voorzitter, maar hij brengt geen honorarium in rekening. De materiële kosten van bezoeken aan Suriname (in combinatie met bezoeken voor zijn werk op Curaçao en Aruba) werden van 1994 tot 2014 gesponsord door het bedrijf van de voorzitter, Micromacro Consultants BV, dat ook de kantoorfaciliteiten en dergelijke voor zijn rekening nam voor trainingsbezoeken in Nederland en de betaling van de fees van de consultants die workshops gaven (behalve workshops gegeven door bestuursleden, want die krijgen geen honorarium). Daardoor waren de financiële uitgaven van de Stuseco de jarenlang vrijwel niets. De reis- en verblijfkosten van bezoeken aan Suriname na 2014 zijn echter door Stuseco betaald.

Overzicht Stuseco in Euro in € gegevens per ultimo	1977 t/m 2015 in €	2016 december in €
---	-------------------------------	-----------------------------------

Banksaldi per ultimo	450	12644
----------------------	-----	-------

inkomsten en uitgaven

Inkomsten:

donaties & honoraria gegeven door bestuursleden	133071	
andere inkomsten (rente etc.)	7659	
netto baten Merian study		19125

uitgaven: reiskosten 2016		6753
uitgaven overig 2016		178
uitgaven totaal (*)	140280	6931

*) Zie voor de uitsplitsing van de uitgaven en de activiteiten in
afzonderlijke jaren de jaarverslagen van de betreffende jaren.

De reis- en verblijfkosten werden tot 2014
veelal betaald door Micromacro Consultants

Plannen voor de toekomst

Het is de bedoeling verder te gaan zoals de afgelopen jaren met bezoeken aan Suriname en telewerken, ook via Skype. Zo kan zonodig en desgewenst ondersteuning worden gegeven aan SPS en IGSR (Universiteit van Suriname) bij update Suryamodel en gebruik van het model bij bouw scenarios, zoals een groei en armoedereductie scenario 2017-2030, en impact analyses. Plus verbeteren van Suryamodel en Huishoud module en Macroabc.

Appendix 1.

Verslag presentatie scenario's op 8 jan16 bij IGSR in Paramaribo door dr. Marein van Schaaijk en drs. Iwan Hoepel

In het vorige hoofdstuk is de Technische Baseline besproken. Daarin is al aangegeven dat dit geen voorspelling betreft, maar een technische vooruitberekening gebaseerd op een aantal veronderstellingen. Zo is o.a. verondersteld dat de CBVS koers en de parallelkoers nog in januari 2016 zullen worden geünificeerd op een marktconform niveau. Dus een flexibele koers. In die technische baseline hebben we even verondersteld dat die uniforme koers SRD/US\$ gemiddeld over 2016 4,2 zou bedragen. Op de dag van het seminar stond de parallelkoers echter al op 4,9. De technische baseline resulteert in een deviezenvoorraad CBvS gelijk aan 1,2 maanden import. Dat is te weinig. Onder die omstandigheden zal de koers depreciëren, tenzij er maatregelen komen om het tekort op de Betalingsbalans te laten verminderen, waardoor de deviezenvoorraad stijgt. De deviezenvoorraad in maanden invoer moet van de 1,6 eind 2015 stijgen naar 3 eind 2016, dus gemiddeld naar 2,3. Daartoe zijn 5 maatregelen becijferd:

1. Bevriezen van de lonen ipv de inflatie met een half jaar vertraging te volgen. In dat geval stijgt de dekkingsgraad van 1,2 tot 1,4 en is de inflatie 28 ipv 36%
2. Bovenop de bevrozing van de lonen ook een beperking van het consumptieve krediet, zodanig dat de consumptiequote 4% zakt.
In dat combi pakket stijgt de dekkingsgraad naar 1,5, zie in de tabel.
3. Daar bovenop komt een Fiscale pakket van belasting verzwaring en uitgaven beperking en bevroren van het aantal ambtenaren. In dat combi pakket stijgt de dekkingsgraad naar 1,8 maanden invoer.
4. Daar bovenop veronderstellen we 1% extra arbeidsproductiviteitstijging, waardoor de export met 2% toe neemt en er 1% imports substitutie komt. Dan stijgt de dekkingsgraad naar 1,9
5. Tenslotte berekenen we via trial and error dat de koers 5 moet worden om de dekkingsgraad op 2,3 te brengen.
6. Ten slotte updaten we de deviezenvoorraad CBvS op basis van de net gepubliceerde weekstaat 31/12/2015 van CBvS: 1421 mln. SRD. En berekenen opnieuw wat de koers zal zijn bij 2,3 maanden invoer: dat is 4,3. De inflatie is dan 31%, de loonmutatie in 2016 is nog steeds nul en het BBP zakt met 7%. Scenario 6 wordt alleen werkelijkheid als de 5 genoemde maatregelen onmiddellijk worden uitgevoerd. Is dat niet het geval, dan zal de koers stap voor stap stijgen.

In scenario 7 in de tabel staan de uitkomsten zonder pakket. Dan komt de koers uit op gemiddeld 6,3 SRD voor een US\$. En dat geldt alleen als er een uniforme koers is. Mocht de dubbele koers niet verdwijnen in januari, dan vervallen alle hier gepresenteerde berekeningen. Dan moeten we de berekening opnieuw uitvoeren met de MACMIC modelversie uit 1991. Deze voorloper van het Suryamodel kent een dubbele koers mechanisme. In scenario 7 komt de inflatie uit op 83% en de loonvoet op 44%. Als iemand eerst 100 SRD verdiende en 100 SRD uitgaf, moet die dan 183 betalen voor dat pakket aan goederen, maar hij verdient dan maar 144. Hij kan dus maar 144/183 is 79% van dat pakket kopen. Dus zijn

koopkracht is met 21% gedaald. In scenario 6 met pakket is zijn koopkracht nog maar 100/133 is 85% van vroeger, dus vermindert met 25%. In geval van scenario 7, zonder pakket, dus ook zonder loonbevriezing, is de loonmutatie 44% maar door de veel hogere inflatie is de koopkracht daling ongeveer gelijk.

In het scenario met pakket zal het dankzij het pakket op den duur beter gaan met de werkgelegenheid en kan er in 2017 wel loonstijging plaats vinden. Dus in het Scenario met pakket volgt in 2017 en latere jaren herstel.

Mocht de dubbele koers niet verdwijnen en mochten de lonen al snel de inflatie volledig volgen, dan volgt hyperinflatie zoals in de periode april 1984 tot mei 1995.

Scenario	Koers	CPI	mndn import	Fin.tekort	lonen bedrijven	werkgeleg enh.	BBP groei
0 Technische Baseline	4,2	36,4	1,2	8,5	21,0	-6,6	-3,4
+							
1 loonmatiging	4,2	28,4	1,4	8,1	0,0	-7,5	-4,9
+							
2 Besparing 4%	4,2	28,3	1,5	8,7	0,0	-8,4	-6,8
+							
3 Fiscaal pakket	4,2	30,1	1,8	4,5	0,0	-10,5	-10,6
+							
4 productiviteit +1% export +2% importsubstitutie 1%	4,2	29,7	1,9	4,2	0,0	-10,7	-9,3
+							
5 Depreciatie=pakket1	5,0	44,1	2,3	3,9	0,0	-11,4	-10,5
+							
6 pakket 1, maar Deviezenreseve ultimo Dec 2015 update	4,3	31,5	2,3	4,1	0,0	-10,5	-9,0
+							
7 Alleen Depreciatie bij een deviezenreserve per ultimo dec 2016 updated	6,3	83,4	2,3	7,6	44,2	-8,1	-6,1
+							

Bron: Suryamodel 2016.xls, staat als shareware op www.planningofficesuriname.com en www.stuseco.org

Conclusies:

Als de lonen pas gaan stijgen als de deviezenvoorraad weer op peil is, en als er in januari een uniforme en marktconforme koers komt en de andere maatregelen van het pakket worden uitgevoerd, dan is het denkbaar dat de koers SRD/\$ stabiliseert op 4,3. Zo niet dan kan die oplopen naar 6,3 en meer. Dit betekent dat voor terugkeer naar monetaire stabiliteit de overheid een bezuinigingspakket moet opstellen en, in samenwerking met het bedrijfsleven, een groeipakket.

Appendix 2

Macro-economisch baseline scenario Suriname 2016-2021

Door dr. Marein van Schaaijk, 20 december 2016

Samenvatting:

Het monetaire probleem van Suriname lijkt misschien uitzichtloos, maar het dieptepunt kan in de loop van het eerste kwartaal van 2017 worden gepasseerd, behoudens kapitaalvlucht. Dan kan de koopkracht daarna in enkele stappen verbeteren, maar niet volledig herstellen. De koopkracht zal nog jarenlang circa 25% beneden het hoogtepunt van oktober 2015 blijven en pas hoger uit komen na de ontwikkeling en uitvoering van een groei en armoedereductie programma. Daarbij zijn na december 2016 geen verdere leningen door de Surinaamse overheid nodig.

2016

Door een te hoog bestedingsniveau van de overheid, in combinatie met daling van exportprijzen in 2013, 2014 en 2015, daalde de deviezenvoorraad gemeten in aantal maanden invoer van 4,5 in 2012 naar 1,7 eind 2015. In oktober 2015 was de deviezenvoorraad zover gedaald, dat een devaluatie onvermijdelijk was. Daar bovenop viel begin 2016 de aluinaarde export weg. In een seminar bij IGSR op 8 januari 2016 zijn scenario's gepresenteerd (zie appendix 1) hoe een verdere depreciatie te voorkomen, en ook een scenario zonder beleidspakket. In dat laatste geval werd een gemiddelde koers voor 2016 van 6,3 becijferd. Bij een koers van 4,6 eind 2015 en proportionele stijging, impliceert dat een raming voor december 2016 van 8 SRD voor een US\$.

Gedurende 2016 is

- 1) de dubbele koers opgeheven doordat CBvS voortaan de vrije marktkoers noteert en gebruikt.
- 2) de Surinaamse maatschappij heeft een belangrijk instrument ingezet: een loonstijging die ver achter bleef bij de inflatie en
- 3) materiele bestedingen van de overheid die nominaal nagenoeg werden bevroren, dus reëel daalden.

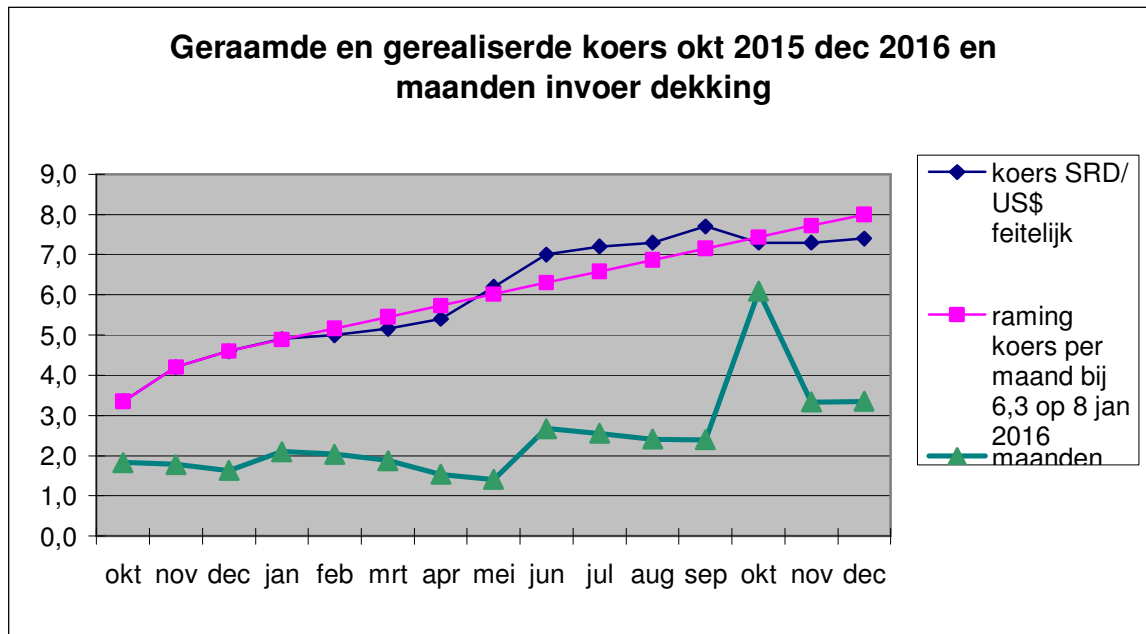
Daardoor daalde de vraag naar importen, waardoor het tekort op de betalingsbalans verminderde.

- 4) Verder nam de deviezenvoorraad van CBvS in juni met 174 mln. US\$ toe dankzij een akkoord met IMF. Daardoor steeg de maanden invoer dekking eind juni naar 2,7. Zie in onderstaande grafiek.

Door die hogere deviezenvoorraad nam het stijgingtempo van de koers na juni af. In feite was de gemiddelde koers per maand na juni tussen 7,2 en 7,7, Gemiddeld 7,4 in tweede helft 2016, en 6,5 gemiddeld over het hele jaar.

Onderstaande grafiek laat zien dat de feitelijke ontwikkeling van de koers dicht bij het no policy scenario van 8-1-2016 ligt. Gegeven de voorgaande 4 punten zou men een wat lagere koers

hebben verwacht, maar door vooralsnog onbekende factoren (kapitaalvlucht?) is de koers in mei, net voor de ontvangst van de IMF lening in juni, met 1,1 punt gestegen en op dat hogere niveau verder gegaan.

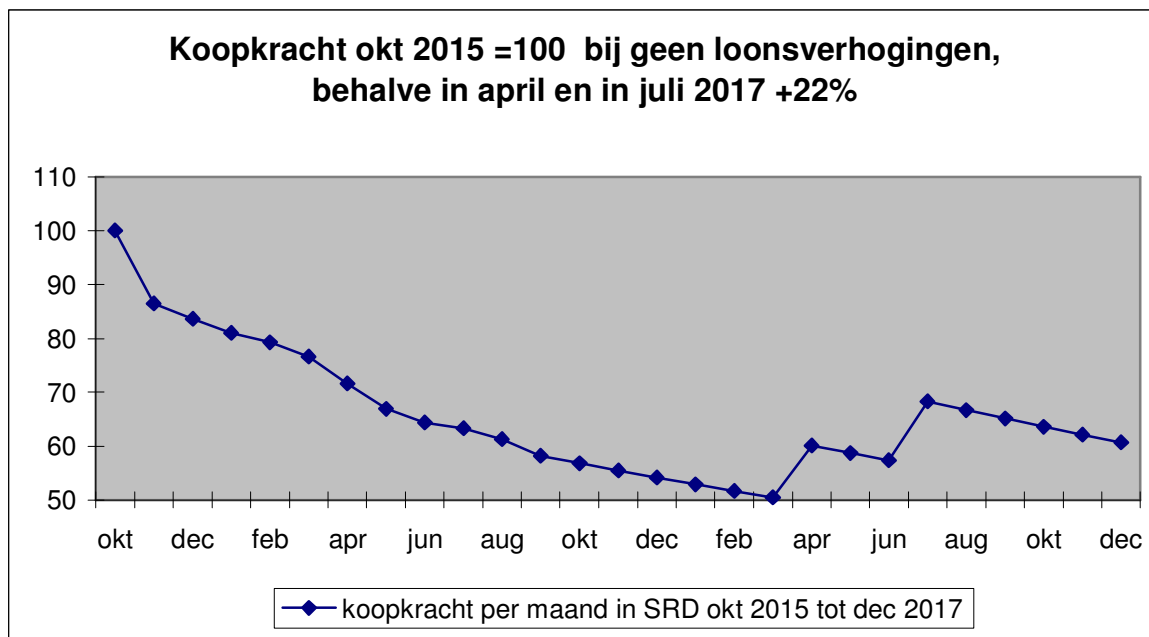

Het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans was gemiddeld per kwartaal in 2015 202 mln. US\$ en dat daalde tot 92 in Q1, 49 in Q2 en 52 mln US\$ in Q3 2016. Op de financiële rekening was er in de eerste drie kwartalen per saldo een overschot. Per saldo was er de eerste drie kwartalen van 2016 een overschot op de betalingsbalans, resulterend in toename van de deviezenvoorraad. In het laatste kwartaal van 2016 steeg de export omdat Merian in productie kwam.

Door de obligatielening in US\$ die de overheid uitgaf, nam de dekking verder toe in oktober, en na doorsluiting van een groot deel naar Staatsolie in november, was de dekking in december 2016 3,3 maanden invoer. Op basis van de steeds verder gedaalde koopkracht en de daardoor verminderde consumptie en invoer, in combinatie met de start van de Merian goudexport, volgt een stijging van de deviezenreserve. In combinatie met meer dan 3 maanden invoerdekking, mag dan, behoudens kapitaalvlucht, een spoedige stabilisatie van de koers worden verwacht. Op 16 december 2016 dreigde de SRD/US\$ echter op te lopen naar 7,9 en daardoor zag de CBvS zich op die dag genoodzaakt om 5 mln. US\$ uit haar deviezenreserve te halen om de koers te steunen. We kunnen constateren dat de gemiddelde SRD/US\$ na juni 2016 stabiel was op 7,4 met een bandbreedte per maand van plus en min 5% (uitschieters in enkele dagen daar gelaten).

2017

De vraag is nu wat er in 2017 kan gebeuren. Daartoe is met het MacroabcSuriname model een scenario 2017-2021 gedraaid. Als de deviezenvoorraad in de eerste maanden van 2017 weer gaat stijgen, is dat een teken dat monetaire stabiliteit is bereikt en mag men een koers onder de 8 SRD/US\$ verwachten. Daarna zijn loonsverhogingen verantwoord, mits zo bescheiden, dat de deviezenvoorraad niet opnieuw daalt. In het baseline scenario veronderstellen we een loonsverhoging van 22% zowel in april als in juli 2017. Onder die assumpties kan de koers tussen de 7 en de 8 blijven, we veronderstellen 7,4. De inflatie zakt dan van gemiddeld 53% in 2016 naar 39% in 2017 en neemt verder af in latere jaren. De koopkracht van een werknemer die na oktober 2015 geen loonsverhogingen heeft gehad en in april en in juli er 22% bij krijgt, staat in onderstaande grafiek. Die laat zien dat deze persoon in het eerste kwartaal van 2017 nog maar de helft te besteden heeft, daarna volgt enige verbetering, maar het kan nog jarenlang duren voordat men weer op het koopkrachtpeil van de top, oktober 2015 komt.

De onderstaande tabel met kerngegevens laat zien dat een stabiele koers mogelijk is zonder dat er door de overheid na december 2016 nog extra leningen worden aangegaan.

Het reële BBP daalde in 2016 met 9%, maar dank zij Merian is er in 2017 een stijging met 5% te verwachten. In dit baseline scenario stijgt het reële BBP in latere jaren met 3%. Dat is te weinig om de werkloosheid flink te laten dalen. Herstel van koopkracht en daling werkloosheid vereist de ontwikkeling en implementatie van een groei en armoede reductie scenario. Daaraan hoopt de Stuseco volgend jaar een bijdrage te leveren.

De vraag is nu wat er gaat gebeuren in 2017 als de lonen extra zouden stijgen, wat als de

overheid extra bespaart, wat bij extra goudexport, wat bij extra productiviteitsstijging en daardoor extra non-goud export en import vervanging, wat als de goudprijs daalt?

Met behulp van het MacroabcSuriname van Stuseco kunnen die scenario's worden gedraaid. Op 9 en 10 januari 2017 zullen Stuseco/IGSR dat laten zien in een technische training in MacroabcSuriname model in het IGSR gebouw op de Anton de Kom Universiteit van Suriname. Verder kan het MacroabcSurinameDec2016.xls model als shareware worden gedownload rechts bovenin op www.stuseco.org

Suriname, Key variables

2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021

Work in progress, 17 Dec 2016

scenario

Exchange rate SRD/\$	rate	3,4	6,5	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4
Forex CBvS months covered	mnd	1,7	3,3	3,4	3,4	2,9	2,3	2,5
overall balance in % GDP	%	-9	-6	-4	-3	-1	-1	-1
real GDP	%	1	-9	5	5	3	3	3
CPI	%	7	53	39	20	12	6	4
non-gold exportprice/costprice index		100	132	115	101	94	92	90
employment businesses	%	1	-5	-3	5	4	3	3
unemployment rate	rate	10	15	17	16	15	14	14
<i>nominal wage rates:</i>								
Employees Government	%	7	4	29	25	14	8	5
Employees businesses	%	7	18	39	25	14	8	5
<i>real wage rates:</i>								
Employees Government	%	0	-32	-7	5	2	2	1
Employees businesses	%	0	-23	0	5	2	2	1

Source: MacroabcSuriname model www.stuseco.org

